

5. Bednarczyk M., Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w gospodarce opartej na wiedzy [w:] Społeczna odpowiedzialność biznesu red. J. Rossa, Wyd. PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim 2013, s. 13-17 cyt. za. Grudzewski W. M., Hejduk L. K., Zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwach, Wyd. Difin, Warszawa 2008, s. 16-19.
6. Bogusz M., Organizacja oparta na wiedzy, Wyd. AE w Krakowie, s. 25.
7. Bogusz M., Organizacja oparta na wiedzy, Wyd. AE w Krakowie, s. 2.
8. Soniewicki M., Zarządzanie wiedzą a przewaga konkurencyjna przedsiębiorstwa międzynarodowego. Ujęcie teoretyczne i praktyczne, Wyd. Difin, Warszawa 2017, s. 71.
9. Biniek Z., Informatyka w zarządzaniu, Wyd. Vizja Press&IT, Warszawa 2009, s. 304.
10. Godlewska M., Weiss E., Zarządzanie przedsiębiorstwem w dobie globalizacji, Vizja Press&IT, 2009, s. 253.
11. Bielecki W.T., Informatyzacja zarządzania, Wyd. PWE, Warszawa 2000, s. 187.
12. Janczak J., Informatyczne systemy wspomaganie zarządzania, Wyd. AON, Warszawa 2011, s. 87.
13. Janczak J., Informatyczne systemy wspomaganie zarządzania, Wyd. AON, Warszawa 2011, s. 87.
14. Mikuła B., Organizacje oparte na wiedzy, Wyd. AE. w Krakowie, Kraków 2006, s. 86., oraz Flaszewska S., Projektowanie organizacyjne w zarządzaniu wiedzą. Wyd. PWN, Warszawa 2017, s. 84.

Қазақстандағы жастар еңбек нарығындағы құрылымдық ерекшеліктері

М.Р.Газизова

«Экономика» мамандығы бойынша 2 курс докторанты
gazizova-maiya@mail.ru

академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Жастарды жұмыспен қамту және жұмысқа орналастыру саласындағы мәселелер қазіргі еңбек нарығының негізгі тақырыптар қатарына айналууда. Мақалада Қазақстан еңбек нарығындағы 15-28 жастағы адамдардың еңбек әлеуетін зерттеу қарастырылған. Ғылыми жұмыстың мақсаты жастар еңбек нарығындағы құрылымдық ерекшеліктерді айқындау болып табылады.

Түйінді сөздер: еңбек нарығы, жастардың жұмыспен қамтылуы, құрылымдық өзгерістер

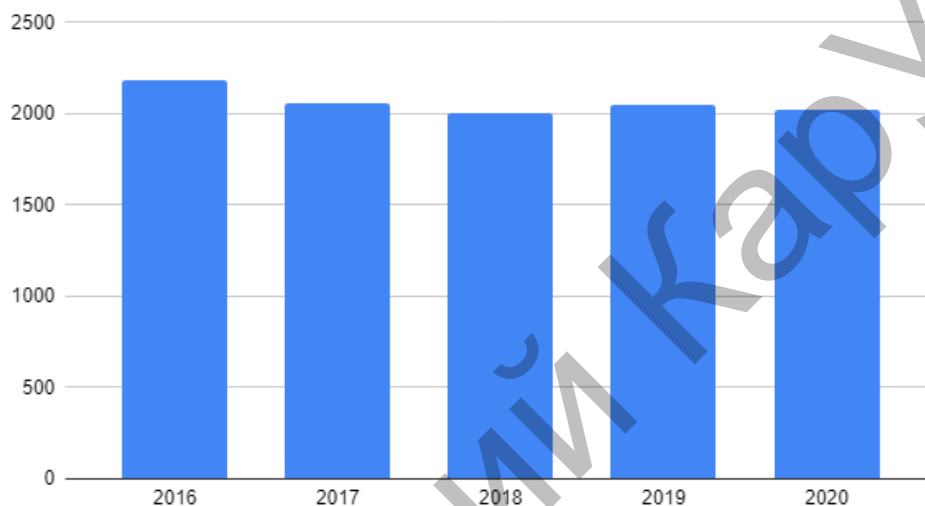
Еңбек нарығының қызмет етуі мен еңбек қатынастарын реттеудің қазіргі жағдайында жастарды жұмыспен қамту мәселелері ерекше өзектілікке ие. Жастар қазіргі және болашақтағы әлеуметтік-экономикалық дамудың негізгі көзі және айқындаушы қозғалтқышы болып табылады. Еңбек нарығындағы халықтың осы тобына, оның рөлі мен маңыздылығын бағалауға ерекше назар аудару жастарды жұмыспен қамтуға жәрдемдесу бойынша белсенді шараларды уақытында әзірлеуге және енгізуге, жұмыс берушілер, жұмыспен қамту қызметі және басқа да аймақтық мүдделі құрылымдар тарапынан өтемақы шараларының кешенін жүзеге асыруға мүмкіндік беретін саясатты жүргізуді талап етеді.

Еңбек нарығының жастар буыны экономикада болып жатқан өзгерістерді сезінетін экономикалық жүйенің бөлігі болып табылады. Негізгі мәселе қазіргі уақытта еңбек нарығы үшін өзекті болып табылатын жастарды жұмысқа орналастыру болып табылады [1].

Қазақстан халқының демографиялық құрылымында соңғы жылдары 29 жасқа дейінгі жастар санының азаюы байқалады. Қазақстанның жас тұрғындары санының қысқаруы-90-

шы жылдардағы «демографиялық шұңқырдың» нәтижесі [2]. 2000 жылдардың басынан бастап бала туудың тұрақты өсу трендінің нәтижесінде елдегі жастардың үлес салмағы едәуір артады деп күтілуде.

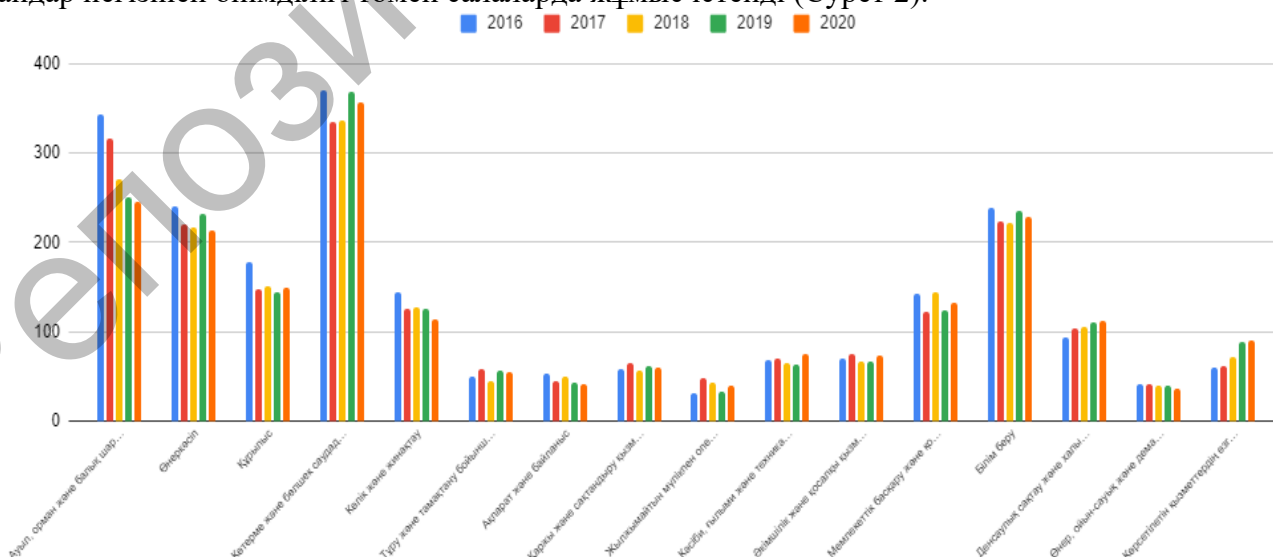
Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросының деректеріне сәйкес, соңғы жылдары халық санындағы жастар үлесінің төмендеуі аясында жұмыс күшіндегі жастардың жалпы үлесінің төмендеуі байқалады (Сурет 1).

Сурет 1. 15-28 жастағы жұмыспен қамтылған халық, мың адам

Е с к е р т у – [3] дереккөзі

2020 жылы жастар арасында экономикалық қызметтің неғұрлым танымал түрлері көтерме және бөлшек сауда (17,7%), білім беру (11,3%), ауыл, орман және балық шаруашылығы (12,2%), білім беру (11,3%), өнеркәсіп (10,6%) болып табылады. Демек, жас мамандар негізінен өнімділігі төмен салаларда жұмыс істейді (Сурет 2).

Сурет 2. Экономика қызмет түрлері бойынша 15-28 жастағы жұмыспен қамтылған халық, мың адам

Е с к е р т у – [3] дереккөзі

Жастардың жұмыспен қамтылу деңгейінің өсу әлеуеті жоғары салаларды анықтау үшін экономикалық қызмет түрлері бойынша жұмыспен қамту тұрғысынан экономикаға

құрылымдық талдау жүргізілді. Осы мақсат үшін құрылымдық өзгеріс массасы ағымдағы кезеңдегі құрылымдық көрсеткіштің (экономикалық қызметтің әрбір түрі бойынша жас қызметкерлердің үлесі) үлесіндегі және базалық кезеңдегі сол көрсеткіштің үлесіндегі айырма ретінде айқындалады [4].

Осылайша, жастардың жұмыспен қамтылу үлесінің өсу динамикасы байқалған топқа кәсіби, ғылыми-техникалық қызмет, мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру, білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік жұмыс және басқа да қызмет түрлерімен байланысты салалар кірді.

Қаржы және сақтандыру қызметі, жылжымайтын мүлік қызметі, ауыл шаруашылығы, орман шаруашылығы және балық аулау, өнеркәсіп, тасымалдау және сақтау сияқты экономикалық қызмет түрлері жас жұмысшылар үлесінің теріс үрдісімен ерекшеленді.

Жұмыспен қамтылған жастардың үлесі іс жүзінде өзгермеген экономикалық қызметтің 5 түрінде: құрылыс, әкімшілік және қосалқы қызмет, орналастыру және тамақтану қызметтері, өнер, ойын-сауық және демалыс, ақпарат және байланыс.

Жастардың еңбек нарығының өзіндік ерекшеліктері бар. Ол сұраныс пен ұсыныстың тұрақсыздығымен сипатталады, бұл жастардың кәсіби бағдарларының өзгергіштігіне және әлеуметтік-кәсіби белгісіздікке байланысты. Жағдай жеке дамудың әлеуметтік-мәдени және саяси жағдайларының түбегейлі өзгеруімен байланысты жастардың әлеуметтік проблемаларының шиеленісуімен күрделене түседі, бұл жастардың кәсіби өзін-өзі анықтауының өсіп келе жатқан қиындықтарына әкеледі. Екіншіден, жастардың еңбек нарығы басқа жас топтарымен салыстырғанда бәсекеге қабілеттілігінің төмендігімен сипатталады. Жас адамдар ұшырайды анықтайтын тәуекел жоғалуы немесе табу емес, оның. Еңбек нарығына шығатын жаңа жұмыс күшін жұмысқа орналастыру мүмкіндіктері қысқаруда [5].

Еңбек нарығының жастар сегменті экономикада, атап айтқанда коронавирустық пандемия жағдайында болып жатқан өзгерістерді бастан кешіретін экономикалық жүйенің бөлігі болып табылады. COVID-19 салдарынан орын алған жағдайдың нәтижесінде жастарды жұмысқа орналастыру мәселелері күрделене түсті. Негізгі проблема жастарды жұмысқа орналастыру болып табылады, бұл қазіргі уақытта еңбек нарығы үшін өзекті, бірақ сұраныс пен ұсыныстың өсіп келе жатқан теңгерімсіздігі жағдайында олар әсіресе өткір болып отыр [6].

Коронавирустық пандемия өмірдің барлық жақтарын өзгертті. Covid-19 туындаған дағдарысқа дейін жастардың әлеуметтік және экономикалық белсенділігі маңызды мәселелердің қатарына кірді. Бүгінгі таңда жастарды еңбек қызметіне тартуға бағытталған шаралар қабылдау қажет, дегенмен жастардың жұмыспен қамтылуына пандемияның ауыр және ұзақ мерзімді салдары жағымсыз әсер етуіне мүмкін.

Әдебиеттер тізімі

1. Блинова Н.С., Соколов Д.В. Проблемы молодежной занятости на региональном рынке труда // Вестник Российского университета кооперации. 2016. - №2 (24). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-molodezhnoy-zanyatosti-na-regionalnom-rynke-truda> (дата обращения: 05.11.2021).

2.Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика Министрлігі Статистика бюросының мәліметтері//<https://stat.gov.kz>

3. Национальный доклад «Молодежь Казахстана — 2020» (<https://eljastary.kz/upload/iblock/887/887f8cc33592605699c33a49096c91a2.pdf>)

4. Калабина Е. Г., Газизова М. Р., Хусаинова Ж. С. Структурная динамика занятости населения старшего возраста стран — участниц Евразийского экономического союза // Экономика региона. 2021. Т. 17, вып. 3. С. 842-854. <https://doi.org/10.17059/ekon.reg.2021-3-9>.

5. Лопаткин И.В. Молодежный сегмент рынка труда Саратовской области: адаптация к современным реалиям и стабильность // Изв. Сарат. ун-та Нов. сер. Сер. Социология. Политология. 2015. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/molodezhnyy-segment-rynka-truda-saratovskoy-oblasti-adaptatsiya-k-sovremennym-realiyam-i-stabilnost> (дата обращения: 05.11.2021).

6. Оленченко В.О., Горчакова М.В. Особенности молодёжного сегмента рынка труда в субъектах Российской Федерации. Всероссийская научная конференция молодых исследователей с международным участием «Экономика сегодня: современное состояние и перспективы развития» (Вектор-2021): сборник материалов / Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Российский государственный университет им. А.Н. Косыгина (Технологии. Дизайн. Искусство). Часть 4 – М.: ФГБОУ ВО «РГУ им. А.Н. Косыгина», 2021. – С№63-65 (<https://kosygin-rgu.ru/filemanag/Uploads/news/24-05-2021/%D0%92%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80-2021%20%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C%204.pdf>)

Бизнес-планирование как фактор устойчивого развития предприятия в современных условиях

Н.Н.Гелашвили

к.э.н., ассоциированный профессор
denor1980@mail.ru

Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова, г.Караганда

Аннотация: Необходимость в структурных изменениях отечественной экономики является одной из основных причин все большего применения бизнес-планирования в рамках поиска путей увеличения эффективности стратегического развития казахстанских предприятий. Для того, чтобы в будущем лучше видеть свои возможности, руководству организаций необходимо использование на практике такого эффективного инструмента управления как бизнес-планирование. Это дает возможность более четко видеть критерии развития компании.

Само по себе бизнес-планирование позволяет на системной основе проводить анализ осуществления деятельности компании. Тем не менее, сегодня в отечественной практике управления применение такого эффективного инструмента как бизнес-план подчас используют не в полном объеме, не все его возможности работают на благо компании.

Ключевые слова: бизнес-план, стратегическое управление, моделирование, бизнес-процессы

Современные рыночные условия развития экономики обязательно опираются на принципы управления. Менеджмент и его инновационные инструменты являются залогом успешной деятельности предприятия.

Большинство руководителей и консалтинг менеджеров осуществляли свое обучение по бизнес планированию на зарубежных источниках, применяли полученные знания в отечественной экономической практике. И даже те учебники и пособия по написанию бизнес-планов, изданные отечественными учеными и практиками, в основном опираются на опыт зарубежных стран.

В тоже время необходимо отметить, что современное бизнес-планирование в Казахстане несет в себе особенности, которые присуще только отечественным предприятиям. И